
Οι πρόσφυγες του 1922 στον δρόμο της οικονομικής αναδημιουργίας

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Γεωργία Μπακάλη – Δημήτρης Ι. Σφακιανάκης

Οι Έλληνες της οθωμανικής αυτοκρατορίας –περίπου δύο εκατομμύρια λίγο πριν τον Ξεριζωμό, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως– δέσποζαν στην οθωμανική οικονομία. Με εξαιρετικές επιδόσεις στις μεταπρατικές και εμπορικές δραστηριότητες, κατείχαν σημαντική θέση μαζί με τους Εβραίους και τους Αρμένιους στην οικονομική ζωή στις πόλεις της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Οι επιχειρηματίες και έμποροι που υποχρεώθηκαν να πάρουν το δρόμο της προσφυγιάς δεν ήρθαν φυσικά στη νέα πατρίδα ενδεείς και ρακένδυτοι. Πολλοί από αυτούς κατάφεραν να μεταφέρουν στην Ελλάδα χρηματικά κεφάλαια, να συνεχίσουν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα και να αναδειχθούν ως επιχειρηματίες ή μεγαλέμποροι στην οικονομική ζωή της χώρας.

Επιπλέον, ένας όχι ευκαταφρόνητος αριθμός προσφύγων –η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων τους υπολογίζει ανάμεσα στους 175.000 και 200.000– εγκαταστάθηκαν με δικούς τους οικονομικούς πόρους σε αστικά κέντρα και προπάντων στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη και κατάφεραν να ενσωματωθούν γρήγορα στην ελληνική κοινωνία.

Στη Δράμα αρκετοί πρόσφυγες, κυρίως από την Ανατολική Θράκη, μετέφεραν μαζί με τις οικονομίες τους και το επιχειρηματικό τους δαιμόνιο. Επένδυσαν στην αγορά της Δράμας, συνέβαλαν στην αύξηση της εμπορικής κίνησης και τόνωσαν την τοπική οικονομία κατά τον Μεσοπόλεμο. Διατηρώντας το οικονομικό και κοινωνικό τους προφίλ, ενσωματώθηκαν σχεδόν αμέσως στη νέα πραγματικότητα και αποτέλεσαν δραστήρια μέλη της δημόσιας ζωής της πόλης.

Φωτογραφία Ηρακλή Παπαϊωάννου

Ο Ηρακλής Ανδρέου υπήρξε ο πρόσφυγας που ενσάρκωνε υποδειγματικά την αγωνιστική δύναμη για επιβίωση και δημιουργία των ξεριζωμένων εκείνης της ταραγμένης εποχής. Ιδιοκτήτης εργοστασίου πριν από το 1922, στο ελληνικό προάστειο Γιλντιρίμ της Αδριανούπολης, πήρε το δρόμο της βίαιης προσφυγιάς το φθινόπωρο του 1922, χάνο-

ντας στην εσπευσμένη μεταφορά προς την Ελλάδα όλο τον εξοπλισμό του εργοστασίου. Κατάφερε να το ξαναστήσει στη Δράμα, για να το αναδείξει μαζί με τους άλλους δύο, επίσης πρόσφυγες συνεταιίρους του (Θεόδωρο Πεταλά από την Αδριανούπολη και Τατιανό Ιατρίδη από το Ορτάκιοϊ) σε μια πρωτοποριακή ατμοκίνητη μονάδα παρασκευής συσκευασμένων προϊόντων ζαχαροπλαστικής, που απασχολούσε τριάντα εργάτες και διέθετε τα προϊόντα της σε όλη την Ελλάδα. Εργασιομανής αλλά και υποδειγματικός εργοδότης – είχε προσλάβει ιδιωτικό γιατρό για την υγειονομική περίθαλψη των υπαλλήλων και εργατών του εργοστασίου, και τους χορηγούσε επίδομα άδειας ετήσιων διακοπών. Κατά τη Βουλγαρική Κατοχή έκλεισε το εργοστάσιο, καταστράφηκε ο εξοπλισμός, και ο ίδιος κατέφυγε στη Θεσσαλονίκη, απ’ όπου επέστρεψε μετά την αποχώρηση των βουλγαρικών στρατευμάτων, για να το ξαναστήσει, συνεχίζοντας να παράγει μέχρι τη δεκαετία του ’60.

Οι αδελφοί Χαρίλαος και Χρήστος Αποστολίδης (όρθιοι, άκρη αριστερά και δεξιά, αντίστοιχα), στο κατάστημα «αποικιακών και εγχώριων» ειδών, στην οδό Σμύρνης. Σε πρώτο πλάνο, πρώτος και τρίτος από αριστερά οι αδελφοί Γιάννης και Γιώργος Φωτιάδης, πρόσφυγες δεύτερης γενιάς από τις Σαράντα Εκκλησιές, υπάλληλοι του καταστήματος (τέλη της δεκαετίας του 1950)

Φωτογραφία Αγνής Αποστολίδου-Μουμτζάκη

“

Ο Δημήτρης Αποστολίδης και οι γιοι του ανήκαν στους προνομιούχους πρόσφυγες, που μετέφεραν χωρίς αξιοσημείωτες απώλειες την οικογενειακή επιχείρηση στη Δράμα, όπου την ανέπτυξαν και την ανέδειξαν κατά τον Μεσοπόλεμο σε κορυφαία στο είδος της. Παράλληλα, αγόρασαν το ξενοδοχείο «Νέα Ελλάς», στην κεντρική πλατεία της Δράμας, το οποίο δέσποζε την ίδια περίοδο στην πόλη.

Κατά την Τρίτη Βουλγαρική Κατοχή το κατάστημα λεηλατήθηκε και η επιχείρηση καταστράφηκε. Στη συνέχεια ανασυντάχθηκε και δραστηριοποιήθηκε, μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80.

”

Ο Δημήτρης Γουντσίδης (πρώτος αριστερά), με καταγωγή από την Αδριανούπολη, με τη σύζυγό του Αναστασία, τον αδελφό του Κώστα (πρώτος δεξιά) και φίλους, μπροστά από την είσοδο του πρώτου παντοπωλείου του, στην οδό Θ. Κολοκοτρώνη, τους πρώτους μήνες λειτουργίας του το 1946. Την επιχείρηση ανέπτυξε δυναμικά ο γιος του Χρήστος δημιουργώντας μία επιτυχημένη αλυσίδα 21 καταστημάτων Super market.

Φωτογραφία Χρήστου Γουντσίδη

(Το υλικό του άρθρου βασίζεται στο ιστορικό-φωτογραφικό λεύκωμα:
Γεωργία Μπακάλη – Δημήτρης Ι. Σφακιανάκης, *Η Δράμα των προσφύγων. Αφιέρωμα μνήμης*,
Δράμα 2019).